

„Szerintem ez egy jó hely”

Látogatóban a választúti Kallós Zoltán Alapítványnál

A Kallós Zoltán Alapítvány által működtetett Mezőségi Oktatási és Közművelődési Szórványközpont szerteágazó tevékenysége egyre szélesebb körben ismert Kolozs megyében és annak határain túl is. Ez is szempont volt számunkra akkor, amikor úgy döntöttünk, hogy tanintézményeket bemutató rovatunkat a választúti komplexumban készített riporttal indítjuk. Az alábbiakban az óvodai és elemi osztályokkal, valamint a mezőgazdasági szakoktatásban részt vevő IX. és X. osztállyal működő helyi állami iskolai magyar tagozat három pedagógusával, egy magyarországi önkéntessel, az alapítvány vezetőjével és névadójával készült riportot olvashatják.

„Nem versenylovakat képezünk, hanem gyerekeket nevelünk”

A mezőségi településre egy borongós tavaszi napon látogattam el. Legtöbb időt a második osztályban töltöttem, de ottlétem alatt más csoportokkal is találkoztam. (Az



A választúti alapítvány főépülete

előkészítő osztályosok kivételével mindnyájan az alapítvány székhelyén tanulnak. Előbbiek az állami iskola épületében kaptak osztálytermet.)

A napkezdő becsengetés után az impozáns épületben csupán a folyosókon hagyott cipők utalnak a bent lévőkre, amúgy a helyzetet nem ismerő betérő idegen nem is gondolná, hogy ott jelenleg oktatási intézmény működik. A családi hangulatú, ízlésesen berendezett házban az elsősök és harmadikosok összevont osztályban, a többiek külön-külön csoportban tanulnak. Tantermeik jól felszereltek, hangulatosak.

A tetőtérben lévő második osztály 12 tanulójának minden napja a *reggeli üzenettel* kezdődik. Ehhez a tanító által előre elkészített, a teljes napi tevékenységet felvázoló plakát szolgál segítségül. *Major Melinda* kisdiákjai meglepő bátorsággal kérnek szót a beszélgetésben, és rövid idő alatt bizonyítják: komoly mennyiségű ismeret birtokosai. A plakáton megjelenő keltezésről, a nap nevezetességeiről, a felvázolt szövegekről mindenkinek eszébe jut valami. Sőt, a saját életükben történt új eseményekről szóló beszámolóra is szép számban jelentkezők. A jelentkező előbb felírja a nevét a táblára, majd a tanító köré gyűlt gyerekekkel szemben helyet foglalva kezdi mesélni személyes életének friss híreit. „Nálunk az az újdonság, hogy hétfő hajnalban kisborjúnk született” – mondja vidáman egy kislány. Külső szemlélőként mosollyal nyugtázom a bejelentést és azt a természetességet, amivel a társak fogadják a hírt.

Az első szünetben *Major Melinda* (kisdiákjai számára csak *Tani*) a *reggeli üzenettel* kapcsolatos gondolatait osztja meg velem.

Major Melinda: Jelenlegi tanítókollégám, Szabó Gábor volt a tanfelügyelő, amikor korábbi szolgálati helyemen, Szamosújváron bevezettük – elsőként a megyében – a step by step oktatási módszert. Az ő közreműködésével történhetett ez. A step by step módszernek is sajátossága a reggeli beszélgető kör. Ezt aztán „keresztettem” a külföldön látottakkal. Mielőtt ide kerültem – több mint tíz évvel ezelőtt –, másodszor jártam Amerikában a testvéremnél. Ha huzamosabb időt tölthetek valamelyik országban, mindig igyekszem ellátogatni az ottani iskolákba és óvodákba is. Amerikában is így tettem. Ott láttam először az óvodai integrált oktatást. És tíz évvel ezelőtt, amikor kértem, hogy ide helyezzenek, én is bevezettem az alsó tagozaton az integrált oktatást – anélkül, hogy még szó lett volna Romániában erről. Persze ugyanúgy megtanítok mindent a tanterv szerint, de másképpen. Reggel a *reggeli üzenettel* kezdünk, amihez a flipchart táblára kifüggesztett napi vázlat szolgál alapként. Először a dátumban szereplő számokról, a hét napjáról beszélgetünk. Aztán röviden az első foglalkozásról. Ma például a plakátról tanulunk magyarul, ezért először „köszöntöttük” a plakátokat, majd a plakátról kezdtünk el beszélgetni. A reggeli üzenet lehet félórás, órás és másfél órás is. Ebben van egy *újdonságok* nevű rész is. Ez a közelmúltban történt új események megosztását jelenti. Aki szeretne valamit mondani, feliratkozik a táblán vezetett listára. Meghallgatjuk a beszámolókat, és az elbeszélő gyerekekkel együtt örülünk az új dolgoknak. Aztán jöhet a játékszerű tanulás is. Ebben barkochba vagy más is lehet. Itt meg kell tanulni kérdezni, és türelmesen kivárni, amíg a társuk beszél. Utána következnek a tulajdonképpeni tevékenységek vagy órák, szünetekkel köztük. Van olyan nap, amikor csak románul beszélünk a reggeli üzenetben.



Major Melinda kisdíákjaival a reggeli beszélgetőkörben

Ezek a gyerekek jól beszélnek románul, mert általában román közegből jönnek. A román reggeli üzenet után már sokkal könnyebben megy a románóra.

Projekteken dolgozom, általában két hétre előre elkészítem a munkatervemet és a szükséges plakátokat.

Ezt a módszert már átvették az előkészítő és az összevont osztályokban tanító kolléganők is. Több munka van vele, de a gyerekek így sok mindent könnyebben tanulnak meg. Mivel jókat beszélgetünk reggel, igen fejlett a kommunikációs készségük. Minden mindennel összefügg, ezért valahol mindenki be tud kapcsolódni a beszélgetésbe. A román nyelven történő beszélgetés is sokat fejleszt. A román kollégák csodálkoztak, hogy gyerekeim jó pár nehéz szót is tudnak románul. Kérdezték, hogy honnan van ez. Mondtam, hogy a reggeli üzenetből. Ha nem tanulják meg a nyelvet gyerekkorban, később nehezebb lesz. Márpedig olyan nincs, hogy nem tanuljuk meg az ország nyelvét. Nem azért kell megtanulni, mert a miniszter vagy a tanügyi törvény kéri, hanem azért, hogy érvényesülni tudjunk, és meg tudjuk védeni a jogainkat. Ezen nincs is vita.

Jónak értékelem azt is, hogy újabban a helyesírás helyett az értő olvasásra került a hangsúly. Régen öltük meg a gyerekeket a helyesírással, ma már nem tesszük. Egy értelmiségi embernek ezt tudnia kell, de a traktoristának nem feltétlenül. A szakácsnő számára az a fontos, hogy el tudjon olvasni egy szöveget, és annak alapján meg tudjon sütni egy süteményt. A traktoristának is mindegy, hogy „tavaly”-t vagy „tavaj”-t ír, a fontos az, hogy el tudja olvasni a munkájával kapcsolatos követelményeket. Végre a szövegértést látjuk fontosabbnak. Ez az én gyerekeimnek elég jól megy.

Ozsváth Judit: A versenyszellemnek – egyelőre – itt nem látom nyomát...

M. M.: Mi itt nem versenylovakat képezünk, hanem gyerekeket nevelünk. Persze megjelenünk versenyeken is a gyerekekkel, de nem mindegyiken. Véleményem szerint a kompetitív szellemet erősítő iskola közössége szétesik. Az többé nem tud csapatmunkát végezni. És a gyermek sem erre fog nevelődni, hanem mindenekelőtt saját magát fogja látni. A pedagógusoktól függ, hogy egy iskolába bevezetik-e a kompetitív szellemet, vagy nem. Ismerek olyan iskolát, ahol több gyermek is hisztizik reggel, mert fél, hogy nem tud megfelelni az elvárásoknak. Azt mondják, hogy a versenyszellem előre visz. Nem igaz. A szeretet visz előre. A jó fejeket pedig minden körülmények között kitermeli magából az osztály. És ne feledjük: az a társadalom a jó, amelyiknek erős és vastag középrétege van. Mert a munka a középrétegé. Ők húznak. Persze mindenki örül, ha van jó eszű gyermeke, de akkor sincs gond, ha nem zseni mindenki. Máskülönbén pedig valahol mindenki zseni. Azt kell megtalálni mindenkiben, amit lehet fejleszteni. Számunkra minden gyermek egy lélek, és nem egy szellem. A kompetitív iskolában a gyermeket elsősorban szellemként látják. És ez megöli a lelkét.

A szünet maradék részében még jut időm néhány kíváncsiskodó gyermek megszólaltatására is. A terem hátsó, puha plédekkel takart sarkába húzódunk velük.

– Én Tökről jöttem, négyen vagyunk testvérek. A legkisebb otthon van, a másik kettő is ide jár iskolába. Egyik előkészítő osztályos, a másik harmadikos – kezdi egy beszédes lányka.

– Esztényből jöttem, és Csabinak hívnak. Hárman vagyunk testvérek, én vagyok a legkisebb. A nagyok a Szamosújvári Tékában laknak hét közben. Egyik hatodikos, a másik nyolcadikos.

– Ördögkeresztúri vagyok. Hárman vagyunk testvérek – mondja egy másik kislány. A legkisebbik még otthon van, a másik ötödikes, ő Szamosújváron jár iskolába.

– Én kolozsvári vagyok. Ide íratlak be, mert ide járt a többi testvérem is, mind az öt. Péntekig vagyok itt, aztán vasárnap visszajövök. Szeretek itt lenni.

– *Hogyan telik itt egy napotok?*

– Reggel felébredünk, felöltözünk, imádkozunk, reggelizünk, majd kimegyünk játszani. Aztán Tanival tanulunk. Egy órakor ebédelünk, utána ismét játszunk, majd megoldjuk a házi feladatokat. Öt órától megyünk komatálazni. Ez mindig valami finomságot jelent. Utána még tanulunk kicsit, majd hatkor elmennek a bonchidaiak. Ezután elmegyünk vacsorázni, és nyolc óráig még játszhatunk kint. Van, hogy filmet vagy rajzfilmet nézünk ilyenkor. Délutánonként mindig másat tanulunk: rajzolunk, énekelünk, táncolunk. Azért jó hely ez itt, én szeretem. Az osztálytársakat is szeretem – foglalja össze a körém gyűlt csoport legbeszédesebb tagja.

„Mindenkit lehet erősíteni valamiben”

A szünet lejártával kedvem támad a második magyaróra meghallgatására is. A beszélgető kör után már nem lepődöm meg azon, hogy – talán két gyermek kivételével – mindnyájan folyékonyan írnak és olvasnak, és viszonylag gyorsan megoldják a gyakorlófüzet feladatait. Amint a beszélgetéskor, itt is előfordul, hogy egy elől ülő fiúcska néha odabújik Tanihoz, aki meleg öleléssel viszonzza a közeledést. Közben megtudom, Dávid enyhén diszlexiás, de az auditív memóriája kitűnő, hamar tanul hallás után. A közel-múltban első díjat szerzett a megyei mesemondó versenyen.

Míg a korábbi – talán nem is az egész óra végén tartott – szünetben nem mentek az udvarra a gyerekek, a magyaróra után mindnyájan a friss levegőre készülnek. Tani-nak nem túl egyszerű ez, hiszen háti csomagja is van – az egyik kislány ugyanis oda kérezkedve akar a földszintre jutni.



A szünetben a pedagógusok nagy részével megismerkedem, majd Major Melinda és Balázs Bécsi Gyöngyi alapítvány-elnök társaságában kezdünk el beszélgetni.

M. M.: Szerdán jön a pszichológus hozzánk. Mint minden iskolában, itt is szükség van rá. Itt viszont talán kevesebb a hiperaktív gyerek, mint máshol. A mai világban talán azért lesz hiperaktív a gyerek, mert az iskolán kívüli élete nem egy jól meghatározott, tág keretben zajlik. Délután a szülők hagyják, hogy azt csináljon, amit akar. Legtöbbször még örülnek is neki, hogy számítógépezik vagy tévézik, mert akkor tudnak tőle pihenni vagy mást csinálni. Az persze igaz, hogy a mai társadalom nagyon lefárasztja anyukát és apukát. A tanulási és a játékidő meghatározása és rendszeressé tétele viszont nagyon fontos, mert ez

Major Melinda – Tani és kisdíákja

egyben biztonságot is ad a gyerekeknek. Ahol nincs rendszeresség, ott válnak izgágává a gyerekek.

Balázs Bécsi Gyöngyi: Itt három órakerkezdünk tanulni, és a gyerekek megszokják, hogy naponta három és öt óra között ez történik. Utána lehet játszani. Ha hazamennek, a szülők akkor foglalkoznak velük, amikor idejük van. Minden nap más időpontban. És lehet, hogy csak este 9-kor jutnak oda, hogy a gyerekekre tudnak figyelni, de akkor már mindenki nagyon fáradt. Ilyenkor ilyenek is elhangzanak: „Elmondtam egyszer, kétszer, s még hányszor kell elmondanom, hogy megértsd?” Az ilyen szöveg pedig tönkreteszi a gyermek önbizalmát. Ahelyett, hogy erősítené azt... Mert mindenkit lehet erősíteni valamiben. Itt ezt csináljuk. Ha például matematikából hamarabb befejezi a kiadott feladatokat, ezt mondjuk neki: „Ügyes vagy, eredj, segíts azoknak, akik lemaradtak!” A délutáni pedagógusok ezt csinálják.

Mindenkiben van valami, amit a többiek értékelhetnek – viszont ehhez kell a pedagógus, aki megerősíti. Így nem az megy ki az osztály felé, hogy „te gyenge vagy”, hanem az, hogy „ugyanolyan értékes vagy, mint a többi”.

A pozitív megerősítés a szülők felé is nagyon fontos. Fontos, hogy az, amit a pedagógus az osztályban képvisel, a szülők felé is menjen át. Például ha egy gyermek gyengébben olvas és számol, de jól rajzol, azzal, hogy ő segíti a többieket a rajzolásban, egy idő után a matematikát és a többit is jobban fogja tudni. Mert mások majd abban segítenek neki, amiben ő a gyengébb.

A mezőgazdasági iskolában lévő diákjainkat is abban erősítjük meg, amiben ők jók. Ha sokat mondjuk nekik ezt, elfogadják, és erősödik az önbizalmuk. A munka szeretete nagy érték a mai világban. A dolgozni akaró és tudó fiatalnak van jövője. Annak, aki itt akar családot alapítani, és itt akar dolgozni.

M. M.: Igen, egy becsületes kétkezi munkásnak lesz jövője, aki nem szorul másra, hanem megkeresi a saját kenyerét, és ellátja magát és a családját.

O. J.: Mennyire nyitottak erre ezek a fiatalok?

B. B. Gy.: Idő és megerősítés kell hozzá, hogy ezt belássák. Elsősorban azért, mert otthon a legtöbben ezt hallják: „te csak arra vagy képes, hogy egy mezőgazdasági iskolát végezz el”. A szülő sem értékeli őket, mert a szülőt sem erősíti senki.

M. M.: A szülők megerősítésében mi úttörők vagyunk. Azt mondjuk nekik, hogy legyenek büszkéek a gyermekükre, és ne azt ismételtessék, hogy azért tanuljon, hogy ne maradjon itt, ahol ők. Vagy: azért menjen tanulni, hogy ne kelljen dolgoznia. A munkához való hozzáállást kellene átprogramozni.

B. B. Gy.: Ahhoz viszont, hogy a gyermeket ide írassa iskolába, a szülőnek bíznia kell bennünk. Láthatja, hogy szívesen jön vissza a gyerek, nem sír, amikor vasárnap felül a buszra, hanem már vasárnap délelőttől készül, mert itt jól érzi magát. Nálunk nem stresszeli a gyereket a bentlakás. Este nem úgy fekszik le, hogy nincs meg másnapra a házi feladata. Sok iskolás gyermeket ez sajnos nagyon stresszel. Mert segítségre lett volna szüksége, de senkinek nem volt ideje vele foglalkozni. Ilyenkor előre fél a másnaptól, hogy megdorgálják, vagy rossz jegyet kap. Ha nálunk valakinek mégsem megy a házi feladat, a délutáni pedagógus szól a tanító néninek, és ő próbál meg segíteni neki. Rájöt-



Bántó Dániel szaktanár gyakorlati órán

tünk, hogy hiába kínozzuk a gyereket éjjel 12-ig, ha nem tud. Ki kell várnunk azt az időt, amíg megérik benne az a tudás.

Az alapítvány elnökének javaslatára a szünetet követően a X. osztályosok gyakorlati tevékenységébe pillantok bele. A fiatalok a választói veteményeskertben hagymát gyomlálnak, és paradicsompalántákat ültetnek az elektromos kapával fellazított földbe.

Tanáruk, *Bántó Dániel* nemcsak irányít, de maga is két kézzel dolgozik. Bemutatókozásunk után is diákjai közelében marad, hogy felügyelhesse munkájukat. Különösebb utasításokra egyébként nincs is szükség, a fiatalok fegyelmезetten dolgoznak.

O. J.: Mennyire nevelhetők kerti munkára a fiatalok?

Bántó Dániel: Nagyon. Akarnak dolgozni. Olyan is van köztük, aki már gazdálkodik. Két-három tehenük van otthon, mellette szántanak, vetnek, gyümölcsöt termesztnek. Falusiak, szegénységből jöttek, de nagyon nem szeretnék, ha azt hirdetnék, hogy nem éri meg gazdálkodni. Itt megtapasztalják, hogy a jól végzett munkának van eredménye. Többen csonka családban élnek, vagy éppen gyermekotthonban nőttek fel, így hát az is fontos feladat, hogy embereket faragjunk belőlük.

Ennek a munkának tényleg van jövője. Nem lehet az, hogy mindenki csak a diplomára hajt, és senki nem dolgozik. Ez a szakiskola akkreditálva van, az itt végzett fiatalok szakképzett mezőgazdasági munkások lesznek. Ilyen oklevéllel a birtokukban euró-

pai támogatásra pályázhatnak majd, ami nagy előny számukra. Az is célunk, hogy az iskola elvégzése után segítünk nekik a *Fiatalközösség pályázat* beindításában, aztán majd ők folytatják a pályázást. Fontosnak tartjuk, hogy aki csak teheti, kezdjen valamihez otthon. Így a családját is el fogja tudni tartani, és minden rendben lesz.

Az évek során itt sokat beszélgetünk velük, jól megismerjük őket. Kétségtelen, hogy vannak köztük gyengébbek és erősebbek is. Mindenekelőtt megnézzük, ki honnan jön, és aki problémásabb, azzal többet foglalkozunk. Az osztályközösségeket is arra serkentjük, hogy segítsék egymást. Van köztük olyan, aki nehezebben gondolkodik, vagy nem megy neki az írás, de a munkában mindenkit felülmúl. Ezért őt abban értékelem, amiben ő jó. És ezzel serkentem, hogy az életben is haladjon. Persze azért kínlódom vele, hogy mindennel haladjon, de erről a részről értékelem.

O. J.: Lát-e fejlődést a gyerekeken, amióta itt dolgozik?

B. D.: Október elején kezdtem el dolgozni velük, és ma nem ismerek rájuk. Bevalom, az elején egyikükre sem mertem volna rábízni a kapálógépet, de még a metszőlót sem, most pedig már bármelyikükre rá merek bízni bármit. És tudom, hogy ha kiadom a munkát, elvégzik azt. Nagyon meg vagyok elégedve velük, és tátott szájjal figyelem a történéseket.

Itt, a válaszüti kertben és a nemrég létesített felsőtöki tangazdaságban is minden kerti munkát a gyerekek végezzék. Télen megtanultuk az elméletet, tavasszal pedig gya-



A felsőtöki tangazdaság avató ünnepsége (Pozsony Ferenc fotója)



Bántó Dániel szaktanár tizedikes diákjaival

korlatba ültették az elméleti tudást. Mindezt otthon is tudják gyakorolni, már komoly segítségeik lehetnek a szülőknek az otthoni kertészkedésben.

O. J.: Úgy tudom, a vegyszermentes gazdálkodás felé irányítanák őket...

B. D.: Igen, a biogazdálkodásra törekszünk. A nemrég létesített tangazdaságunkban van egy öthektáros gyümölcsös, ott semmilyen vegyszert nem használunk. A mai világban nehéz ilyet csinálni, de mi erre törekszünk. Itt, Válaszúton sajnos sok a beteg fánk, ezért muszáj különböző szereket használjunk, de a felsőtöki kertben 15–20 éve nem volt semmilyen permetezés, ott nincs erre szükség. Az ottani gyümölcsfák 90 százaléka alma, a többi szilva. Ősszel és kora tavasszal megmetszettük és körbeástuk a fákat. Az egyhónapos szakgyakorlatunk idején napi hat-nyolc órát dolgoztunk a tangazdaságban a gyerekekkel.

Közel 50 ár krumplit vetettünk el, ez is vegyszermentesen fog teremni. Ha jön a bogár, akkor kimegyünk, és összeszedjük a két kezünkkel. Úgy is rendben lesz. Mert akarjuk a jót. Szarvasmarha, juh, sertés és baromfi tenyésztését is tervezzük.

A felsőtöki tangazdaságot magyarországi támogatással sikerült létrehozni. Egy újrépített kúriaépület van ott, ennek most, május 28-án volt az átadása. Nagy segítség számunkra, hogy az egyhónapos gyakorlat idején nem kell minden nap ingázzunk Válaszútra, a házban lakhatunk. Szállás- és tisztálkodási lehetőség van külön lányok és fiúk ré-

szére, és van konyha és nagy ebédlő is. Külön helyiségben lehet majd a környéken gyűjtött gyógynövényeket szárítani.

Szeretnék létrehozni egy levendulaültetvényt is, ez a növényvédelemben is segítené, mert az erős illata elriasztja a kártevőket. Idővel szeretnénk önfenntartóvá alakítani a tangazdaságot. Fontos, hogy a gyerekek is érezzék meg, mindezt lehet gazdaságosan csinálni.

Tervünk az alma feldolgozása. A frissen facsart, pasztörizált gyümölcsle egészséges ital a gyermekeink számára is, de értékesíteni is szeretnénk. A tíz-tizenöt éves szilvaültetvényről betakarított gyümölcsből hagyományos módon, üstben készítünk szilvaízt.

O. J.: Beszélgetésünk végén nem mulaszthatom el megkérdezni: hogyan került a válaszúti oktatási központhoz?

B. D.: Ez egy érdekes történet. Kertészmérnökként diplomáztam, s utána Németországba mentem dolgozni. Mérnökként alkalmaztak egy eper- és egy málnaültetvényen. Körülbelül három hónapot dolgoztam kinn, amikor telefonáltak itthonról, hogy van ez a lehetőség. Annyira nem kecsegtetett, mert korábban azt hangoztattam, hogy soha nem leszek tanár. Most viszont azt mondom, hogy jól választottam. Mert látom a gyerekeken a fejlődést. A másik dolog pedig, amiért hazatértem, az, hogy beláttam, itt szükség van erre a munkára. Itt hátrányos helyzetben vannak a gyerekek. Szegény ember mindig lesz, és nekik is kell segíteni. Nem lehet mindig csak a nagyokkal foglalkozni.

Lehet, hogy így sem lesz sok pénzük, de a természetben élve nagyon komoly kincsek birtokosai lesznek. Persze azoknak, akik egészen jól csinálják, pénzük is lesz.

Én is faluról jöttem, szilágysámsoni származású vagyok, jól tudom, mit jelent az, amikor reggel ötkor kell kelni, és ki kell menni kaszálni vagy a jószágnak enni adni, és utána iskolába menni.

Szóval a gyerekek miatt döntöttem úgy, hogy hazajövök. Pedig Németországban könnyebb és anyagilag kifizetődőbb volt, de ennek a munkának eszmei értéke van, ami nem ér fel az anyagiakkal. Októbertől dolgozom itt, közben magiszteri képzésen is részt veszek a kolozsvári egyetemen.

Ezekből a fiatalokból olyat is szeretnék kinevelni, aki majd egyetemet végez, és az utódom lesz itt. Erre is van esélyes. Van, aki tanulni és dolgozni is nagyon jól tud. Én most le merem írni, hogy ezek között a fiatalok között lesznek egyetemi végzettségűek is.

O. J.: Ezek szerint hosszabb távra rendezkedett be a válaszúti iskolánál?

B. D.: Amennyire a Fennvaló engedi és erőt ad, én itt vagyok, és teszem a dolgomat.

A kerti munka szünetében kíváncsian közelíték a fiatalokhoz. Tőlük szeretném megtudni, hogyan viszonyulnak a mezőgazdasági munkához, milyen elképzelésük van a jövőjüket illetően.

A tizedikesek csapatában három lányt számolok, a többi fiú. Mindnyájuknak feltett kérdéseimre a fiúk válaszolnak bátrabban.

– *Miért választottátok ezt az iskolát?*
– Mert ezt szeretjük, és ezzel foglalkozunk otthon – válaszolja egyikük tömören.
– *Sikerült már alkalmazni, amit itt tanultatok?*
– A fák gondozásával kapcsolatos ismereteket és a metszést igen.
– *Az iskola elvégzése után szeretnétek gazdálkodni?*
– Valami ilyesmi készülődik: gyümölcsstermesztés és állatok gondozása – jön hátulról a válasz.

Majd egyikük meglehetősen rezignált megjegyzését társa igazítja ki:

– Ehhez a munkához még iskola sem kell...

– Nem igaz! Kell a tudás, mert nem mindegy, hogy hogyan használjuk ki a földeket.

És nem mindegy, hogy támogatással dolgozunk, vagy anélkül. Diploma nélkül nem lehet pályázni. És a pályázatírást is meg kell tanulni.

A nagyobb csoportból aztán egyikük közelebb húzódik hozzám, érzem, neki több mondanivalója van. Röviden be is mutatkozik: *Molnár Imrének* hívják, bálványosváraljai.

– Biztos, hogy van értelme ennek az iskolának. Megtanítják, hogyan kell a növényeket és az állatokat gondozni, hogyan adjuk meg a kellő táplálékot a földeknek, hogy minél biztosabb legyen a termés. Én gyümölcsösssel és állatokkal szeretnék foglalkozni, aztán majd meglátjuk.

Lehet, hogy kimegyek külföldre dolgozni valamennyit, hogy legyen pénzem állatokat és gépeket venni, de mindenképpen visszajövök, és itthon fogok gazdálkodni. Sok földünk van, van, amit megművelni. Sajnos ma sokan parlagon hagyják a földjeiket. Pedig nálunk teraszosítva vannak a dombok, valamikor komoly szőlőgazdálkodás folyt. Most ki vannak pusztulva a szőlők, és elhagyottak a földek. Sajnálatos, mert a szőlő nagyon teremne. Látok arra lehetőséget, hogy ezzel foglalkozzam. Én kicsi koromtól a gazdálkodásra készülök. Örülök annak, hogy ebbe az iskolába járhatok. Jó az, hogy mindenki magyar. A tanárok szeretetet tanúsítanak irányunkban, az osztályunk összetartó, szeretjük egymást. Szerintem ez egy jó hely.

Becsengetés után az óvodába és a negyedik osztályba kopogtatok be. Az óvodások énekes-táncos körjátékát csak rövid ideig szemlélem, hogy ne vonjam el az aprók figyelmét. *Szabó Gábor* tanító bácsi negyedik osztályosait viszont egyáltalán nem zavarja meg a jelenlétem. Jókedvű csapatnak látszanak, akik matematikából is egész jól teljesítenek. A mértékegységek átalakítását kérő feladatok oldása közben Szabó Gábor csendben bemutatja övéit:

– Van hat vegyes házasságból és két tiszta román családból származó gyermekem. Most már az utóbbiak is szépen beszélnek magyarul. Amikor átvettem az osztályt, sajnos elég gyenge volt az íráskészségük, és a szövegértéssel is komoly gondok voltak. Sok mindent be kellett hoznunk, de ma már sokkal jobb a helyzet. Az osztály több mint fele Szamosújváron tanul tovább magyar nyelven, a többiek Kolozsvárra mennek. Bízom benne, hogy mindnyájan megállják a helyüket.



Szabó Gábor negyedikeivel

Búcsúzásom előtt közös énekléssel ajándékoznak meg a mosolygós arcú negyedikek. Szabó Gábor tanító bácsi ötlete nyomán viszont *A választói bíró háza fehér cserepes* című népdalból végül matematikafeladat lesz. Még elköszönésem előtt megtudom, hogy hányad része zsalugáteres a választói bíró háza ablakainak, és azt is, hogy a kotló alá tett tojások hányad részéből lett kakas. Érdekes példa volt ez a matematika- és az énektanítás integrálására, s a jó hangulatú tanulásra is.

Közben lassan véget ér a másodikosok programja, hozzájuk visszatérve Major Melinda tanítónő még megoszt velem pár gondolatot.

M. M.: Itt mindenkinek többet kell dolgozni, mint más iskolákban. Ezt nem titkoljuk az állások meghirdetésekor. A mai – szerdai – nap például az enyém, s ez azt jelenti, hogy reggeltől holnap délután ötig vagyok itt. Szerda reggel eljövök Szamosújvárról, és csütörtök késő délután megyek haza. Ezt nem fizeti senki, önkéntes alapon végzem, mint a többi kollégám is. Tanítás után ebédelünk, majd felügyeljük a gyerekeket, akik kint játszanak. Három órától kezdődik a délutáni tanulás a gyerekekkel. Erre külön pedagógusok jönnek. Mindegyik délutáni kollégánót két osztállyal foglalkozik. Közben az óvodásokhoz és előkészítő osztályosokhoz is kell valaki, hogy ők ne zavarják a többieket. Mi velük foglalkozunk.



Ebéd a kollégiumban

Aztán mindegyik tanító és pedagógus felajánl egy opcionális tevékenységet, amin azok vesznek részt a bentlakók és kintlakók közül, akik igénylik. Én rajzkört tartok szerda esténként fél 9-től, ezen főleg a bentlakók tudnak részt venni. Az én osztályomban zajlik a foglalkozás, legtöbbször 15 gyerekekkel. Van, hogy inkább a kicsiket, van, hogy a nagyobbakat hívom. Nem nézem, hogy tudnak-e festeni vagy rajzolni, mindenki jöhet. Az én módszereimmel mindenkinek sikeresek a festményei. Gyönyörű festmények készülnek, s ez egész hétre pozitív érzéssel tölti el a gyerekeket. Az első és harmadik osztályt szimultán tanító kollégánál néptáncot, az óvó néni népdalokat tanít, a tanító bácsi hangszerket és gyermekjátékokat farag öt-hat gyerekekkel, a tizedikesek osztályfőnöke rendkívüli történelemórákat vagy filmvetítést szervez. A Petőfi Program keretében van nálunk egy magyarországi önkéntes fiú, ő furulyázik a nagyobbakkal. Csak az óvónő és az előkészítő tanítónő helybéli, a többiek Kolozsvárról vagy Szamosújvárról ingáznak. Fontosnak tartom megemlíteni, hogy az iskolában és az alapítványnál dolgozó minden kollégának egyetemi végzettsége van.

Az önkéntes munka persze nem csak ennyiből áll. Rengeteg hétvégénk is foglalt. Ilyenkor különböző versenyekre, kirándulásokra vagy színházba, bábszínházba megyünk a gyerekekkel. Szóval nem könnyű munka ez, de szép.

Az ebédlő felé tartva két másodikos kislány kollégiumi szobájának megtekintésére invitál. A szépen berendezett ötágyas teremben példás rend fogad: ágyak bevetve, ruhák és egyebek elpakolva. Szerintük nincs ebben semmi rendkívüli, úgy szép a szoba, ha rend van benne. De ugyanezt látom a szomszédoknál, sőt a „nagyok” hálójában is.

Az épület tágas ebédlőjében közös ima elmondása után ülünk le enni. A házias ízű koszt ízlik a körém gyűlt kicsiknek. Közben nem fogynak ki a kérdésből és a megosztani valóból:

– Szeretem ezt az iskolát, mert jól tanítanak, és közel van Bonchidához. Jó csapat van, Tani nagyszerű és a többiek is. Este 6-kor megyünk haza, de addig is olyan itt, mint otthon – mondja a bonchidai András.

– Van táncóra is, amit nagyon szeretünk. Mi még csak kezdők vagyunk, de a harmadik-negyedikesek már sokkal jobban táncolnak. Mi tesztet írunk az idén júniusban, erre is kell készülnünk – veszi át a szót a hozzám legközelebb ülő kislány.

– A nyári táborok is jók. Én a szórványtáborban voltam. Készítettünk mindenfélét. Nagyon jó közösség volt. Érdekes volt a forrócsoki-gép, ami tulajdonképpen nem is gép volt, hanem mi készítettük a forró csokit, és fabatkáért lehetett megvásárolni. Anyukám szakács volt a táborban, de táskát is készített, és segített takarítani is – meséli tovább András. Aztán mindenki visszaviszi a konyhaablakhoz a tálcáját, és közös imádkozás után hagyja el az asztalt.

„Rajtunk, pedagógusokon nagyon sok múlik”

Ebéd után a Kallós Zoltán Alapítvány elnökasszonya, Balázs Bécsi Gyöngyi irodájába invitál, ahol hosszabb beszélgetésbe kezdünk.

B. B. Gy.: Kallós Zoli bácsi 1992-ben jegyezte be hivatalosan az alapítványt, és felnőtt táborral kezdtük a tevékenységet. Egy évben egy hét volt az alapítvány tevékenysége. Aztán rá pár évre jött az ifjúsági tábor, majd rendre nőtt a táborok száma. Az egyik ilyen szórványtábor alkalmával tapasztaltuk meg azt, hogy sok magyar gyerek feljött a faluból. És akkor kezdtünk gondolkodni, hogy miért is nincs itt iskola... Zoli bácsi elmondta, hogy 25 évvel ezelőtt szűnt meg a magyar oktatás Válaszúton. Ő az egész vagyónát az alapítványra íratta, a múzeum épületét is. Kezdetben az volt az egyetlen épület az udvaron, és ott indult minden tevékenységünk. Ott volt az az első generáció is, aki bentlakóként Válaszúton tanult. De hát akkor még személyzet sem volt, mindenki önkéntes munkában végezte a feladatát. Én voltam az egyetlen, az állam által hivatalosan fizetett tanító. Órák után itt maradtam a gyerekekkel, megtanultuk a leckét, és Balla Ferenc, a mostani igazgató vette át őket éjszakára.

Az ötlet megszületése után beadtuk a kérést a magyar osztály indítására, és meg is kaptuk a jóváhagyást. Négy gyermek kellett az osztály indításához, hozzánk viszont öten iratkoztak, így reménykedve készültünk az új tanévre. Abban az évben szeptember 15-e csütörtökre esett. Az évnyitón meglepődve tapasztaltam, hogy az öt gyerekből csak három érkezett meg. A másik két gyereket közben átírták román tagozatra. Az akkori igazgató – aki nyilván tudta, hogy mi történt – kérdezte, hogy hol a többi gyerek. Mondtam, hogy ők hétfőn fognak jönni. Ő pedig azt mondta, biztos benne, hogy nem fognak jönni. Én meg csak állítottam a magamét. Az évnyitó lejártával nyomban elmen-

tem a családokhoz, és érdeklődtem a gyerekek felől. Mondták, hogy közben meggondolták magukat.

Az éppen akkor induló óvodai csoporttal viszont nem volt gond, ott rendben volt a gyereklétszám. A fodorházi származású óvó néninek elmeséltem a helyzetet, mire ő mondta, hogy ismer Fodorházán egy Kolozsvárról visszaköltözött, háromgyermekes magyar családot, őket meg lehetne kérdezni. Kolozsváron a Töközben laktak, s mivel nem volt lehetőségük a városba ingáztatni a nagyobbik gyereket, ő a legközelebbi román iskolába járt. A másik kettő még nem járt iskolába. Elmentünk hát Fodorházára, megkerestük őket. Azt mondták, hogy hozzánk íratják mindhárom gyermeküket. Egyikük óvodás korú volt, a másik éppen első kellett kezdjen, a nagyobbik pedig harmadik osztályt. Zoli bácsit ismerték, ezért megbíztak bennünk. A legnagyobbikat nem írtuk vissza első osztályba, ő folytatta román nyelven a harmadik osztályt, mert már ki volt alakulva az olvasási és számolási készsége, a magyar nyelvet pedig jól beszélte. Közben megtanítottam neki a magyar ábécé betűit, és simán felzárkózott. Így hát elindulhatott az első osztály is.

Közben a fodorháziak mondták, hogy van még magyar gyerek a faluban, így következő évben a választói református lelkésszel elkezdtük a környék feltérképezését. A Molnár János tiszteletes úr által működtetett Betesda nevű kalotaszegi szórványkollégiumból is átjött hozzánk három gyermek. Akkor már futótűzként terjedt a hírünk, és amikor már elértünk a következő völgybe, mondták, hogy „már vártuk magukat, mert a rokonunk mondta, hogy maguk indítanak iskolát, és a gyerekek jól érzik magukat ott, s a tanulmányi eredményük is jó”.

O. J.: Annak ellenére, hogy korábban jó ideig nem volt itt magyar oktatás, könnyen adták a szülők a gyerekeket?

B. B. Gy.: Nem mindenkiel ment egyszerűen ez, de közben kialakult köztünk a bizalom. Mert amikor a gyermek hazamegy, és azt mondja, hogy jó helyen volt, és a szülő is azt látja, hogy szívesen megy vissza vasárnap, és nem ordít, szívesen adja. A másik nagyon fontos dolog, hogy nálunk a kommunikáció nem egyoldalú. Nem intézményként vagy pedagógusként közelíték a szülőhöz, hanem emberként. Nem azt mondom, hogy mit nem tud a gyereke, hanem azt említem előbb, ami az erőssége. És megkérem a szülőt, hogy amikor hétvégén hazamegy, figyeljen oda, hogy a többi tárgyból is készítse el a házi feladatát. Szánjon kis időt a meghallgatására, gyakoroljon vele. Arra is megkérem a szülőt, hogy mondja el, milyen panasza van a gyerekeknek a bentlakásra vagy a pedagógusokra. Merthogy neki is lehet panasza, nem csak nekem. Ha nekem van, én is elmondom, és kérem, hogy ezért senki se sértődjön meg. És akkor megvizsgáljuk együtt, hogy valóban reális volt-e az, amit a gyerek tapasztalt. Ha ezeket nem tisztázzuk, és nem vagyunk elég őszinték egymáshoz, elmérgesedhet a helyzet. Fontos, hogy a tanítóval és a délutáni pedagógussal együtt ugyanazt közvetítsük a szülők felé. Ezért először mi tanácskozunk. Minden hónapban egy alkalommal tartunk egy ilyen jellegű megbeszélést a kollégákkal. Megvizsgáljuk, hogy reális-e az, amit a szülők mondanak. Ha nem az, megbeszéljük, hogyan közelítsük meg a problémát, hogy megértse azt a szülő. Hogy ne az legyen, hogy ő nem számít semmit ebben az egészben, és még az ötlet se merüljön fel a szülőben, hogy azért van itt a gyerek, mert annak a tanító néninek szüksége van a mun-

kahelyre. És ez tényleg nem így van. Mindenképpen a gyerek az első. És ezt a pedagógusoknak is mindig elmondtuk: ők a gyerekekért vannak itt, és nem a gyerek van itt értük. Bevallom, volt olyan gyerekünk is, akit úgy küldtek hozzánk, hogy a korábbi iskolájának a réme volt. Nem mondom, hogy első két hónapban nem készítette ki itt is mindenkit, de nem volt olyan gyerekünk, akit ne tudtunk volna „betörni”. Persze I–IV. osztályban még nem szoktak olyan nagy problémák lenni. Most egy kilencedikes gyerekkel kínlódtunk három hónapig, sajnos többször is fel kellett hívnunk a családját. A családot pedig csak abban az esetben hívjuk, ha olyan óriási gond van, amit itt nem tudunk megoldani. Ezt a gyerekeknek is elmondjuk. Megfelelő hangnemben kommunikálva mindenkivel végül meg tudtuk oldani ezt a helyzetet is. Fontos volt megértetni a szülővel, hogy számunkra értékes a gyereke, és mi segíteni akarunk neki.

A legtöbbször azért nem tudják megoldani a gondokat az iskolák, mert nincs türelmük az emberekhez. Gyerekekkel foglalkozva pedig tudatosítanunk kell, hogy ők nem gépek, akiket beállítok, bekapcsolok, majd használom nyolc órán keresztül. Minden gyermek egy lélek.

O. J.: Ma hány gyermek jár a választói iskola magyar tagozatára?

B. B. Gy.: Az idén 120 gyerekünk van, közülük 34-en mezőgazdasági szakképzésben vesznek részt. Eddig körülbelül 260 gyerek járt hozzánk. A többségük IV. osztály után Szamosújváron folytatta. Ott is meg kellett erősíteni a magyar tagozatot. Volt olyan, hogy



Balázs Bécsi Gyöngyi alapítványelnök gyerekek körében

a mi gyerekeink segítségével tudott elindulni az egyetlen magyar ötödik osztály. Most már párhuzamos osztályok működnek, és létrejöhetett a Kemény Zsigmond Szórványoktatási Központ is, az önálló magyar iskola.

A jobb módú válaszüti családok, akik fizetni tudják az ingáztatást, Kolozsvárra íratják a gyerekeket. Mi mindenkinek azt ajánljuk, hogy Szamosújvárra menjen. Ugyanolyan bentlakási körülmények vannak, mint a mi bentlakásunkban, ugyanolyan változatos a délutáni plusz tevékenység, mint itt. Ez sok irányból megerősíti a gyereket. Ez persze már a szülő döntése. A mi feladatunk az, hogy a térségből minél több gyereket vonjunk be a magyar oktatási rendszerbe. Ma már elmondhatom, hogy a vegyes házasságban élő szülők nagy része mellettünk dönt. Mert megtapasztalják a szülők, hogy minőségi oktatást biztosítunk, másrészt pedig értékelik azt a sokféle tevékenységet (táncház, kézműves foglalkozás, rajzkör, anyanyelvi kör stb.), amit még ingyenesen biztosítunk. Másfelé ezekért elég sok pénzt kell fizetni. Mindezek mellett versenyekre, színházba, bábszínházba, kirándulásokra visszük a gyerekeket, a szakiskolásokat pedig magyarországi szakgyakorlatra. Jó testvériskolai kapcsolataink vannak.

Az alsó tagozatos oktatás és a szakoktatás mellett felnőttképzéssel is foglalkozunk. Sokféle népművészeti és módszertani továbbképzőt szervezünk, ezeken a saját pedagógusaink ingyenesen vesznek részt. A képzett kollégákat aztán be lehet kapcsolni az ilyen programok tartásába. Ezekre nemcsak a mi pedagógusaink jönnek, hanem a megyéből, sőt egész Erdélyből is vannak jelentkezők.

O. J.: Közismerten jó nevük van a Kallós Alapítvány által meghirdetett továbbképzőknek...

B. B. Gy.: Ennek talán leginkább az az oka, hogy mi odafigyelünk a résztvevőkre. A táborainkba érkezőkre ugyanígy. Felnőtt népzenei táborunk 400 fős, de a családos táborba nem fogadunk 150 személynél többet. A szórványtáborba sem többet, mint száz, az ifjúsági táborba sem többet százhusz személynél. A mérésértékeléssel kapcsolatos pedagógus továbbképzőnk esetében például húsz személynél leállítottuk a jelentkezést. Ha azt akarjuk, hogy valamivel hazamenjen a résztvevő, megerősödjön, feltöltődjön, akkor mindenképpen időt kell szakítani mindenki személyes meghallgatására is. A rövidebb programokra ezért fogadunk kevesebb embert. A Bolyai Nyári Akadémia keretében szervezett továbbképzőre viszont hatvanan jönnek, de az közel egy hétig tart. Fontosnak tartjuk, hogy a képzés során bensőséges hangulat tudjon kialakulni az előadók és a résztvevők között is. Van olyan pedagógus, aki nem kérdez, hogy nehogy azt higgyék, hogy még azt sem tudja. Kezdőként ezzel én is így voltam. Az elmarasztaló megjegyzések után már nem volt merszem kérdezni. Melinda volt az egyedüli, akit meg mertem szólítani.

O. J.: Hogyan alakult ki ez a képzési rendszer?

B. B. Gy.: Semmi olyat nem csináltunk, amire nem volt igény. Nem volt olyan, hogy a pályázati lehetőséghez találtunk volna ki egy képzést. Kinek tartjuk? Ez fordítva működik. Előbb az igény mutatkozik, aztán megnézzük, hogy van-e anyagi és egyéb lehetőségünk a megtartására.

O. J.: Bevallom, annak idején magam is kissé vakmerőnek tartottam a szakképzés beindítását. Ma úgy tűnik, ez is bejött...

B. B. Gy.: Hogy tényleg bejött-e, az majd azon a generáción fog meglátszani, amelyik – elsőként – végez jövőre. Meglátjuk, mennyire sikerült megerősítenünk őket. Hogy lesz-e bennük kitartás és erős akarat, mi pedig valóban utánuk tudunk-e nyúlni, és tényleg segíteni tudunk nekik az előrelépésben. Igen, tulajdonképpen vakmerő döntés volt. Az igény már régen megszületett, folyamatosan kérdezték is, hogy miért nem indítjuk el. Mert addig nem adatott meg erre a lehetőség. Amikor az oktatási rendszer felkínálta a lehetőséget, léptünk.

Amúgy azt tapasztaljuk, hogy nem árt az, ha minden döntésben van egy kis vakmerőség is. Ha az ember nagyon számolgat, hogy mi éri meg, és mi nem éri meg, akkor lehet, hogy soha nem kezd új dologhoz. A szórványkollégium indításakor sokan mondták, hogy nem lesz jövője, mert nincs gyerek. Nem lesz utánpótlás, és nekünk nem lesz pénzünk finanszírozni a programot. Mégis hozzáfogtunk. Sokszor nem volt pénzünk, sokszor kezdtük úgy a tanévet, hogy nem látszottak biztosítottak az anyagiak. Aztán azt tapasztaltuk, hogy ha jó irányba haladunk, és ha nemcsak az intézménynek jó az, amit csinálunk, ha nemcsak az intézmény fejlődését szolgálja, hanem a körülöttünk lévő emberek, közösségek fejlődését is, akkor a megfelelő időben előteremtődik a hozzávaló is. És ezt közel 25 éve nap mint nap megtapasztaljuk.

Sokszor álmodunk ma is, s ezeket az ötleteket nem vetjük el, hanem kidolgozzuk és félretesszük. Ha igény van rájuk, egyszer talán megteremtődik a lehetőség a megvalósulásukhoz. Sokan vagyunk, sokféleképpen gondolkodunk, tagadhatatlan, hogy nálunk



Másodikos kisfiú

is vannak konfliktusok, mint minden együttműködésnél, de egy biztos: mindenki ugyanazt a célt szolgálja. Nem baj az, ha nem ugyanúgy lát mindenki minden részletet, a fontos az, hogy a célt egyformán lássa. Az egyetértést a gyerekek is érzik, és meghálálják. Azt tapasztalom, hogy minél nagyobb a hasonlóan gondolkodók köre, annál könnyebben beszippantjuk az újonnan jötteket. Aki ráérez erre a közös célra, az bent marad, aki nem, az egy év leforgása alatt kikopik.

O. J.: Milyen fejlődésen mennek át a gyerekek az itt töltött idő során?

B. B. Gy.: Mint mindenhol, nálunk is vannak hullámvölgyek, de ezek nem tartósak. Azt látjuk, hogy a gyerekek mindig szívesen jönnek vissza hétvége vagy vakáció után. Az *Elszármazott gyermekeink* nevű találkozónk alkalmával – ami nagyon fontos számunkra – sok visszajelzést kapunk. Ezeket megszívleljük.

A gyermeket látjuk, amikor bejön, és látjuk, hogy teljesen nyitott könyvként megy ki. Jónak tartjuk a szülőktől és a közösségektől jövő visszajelzéseket is. Nem ritkán román emberek is visszajeleznek. Példaként említek egy ördögkeresztúri esetet. Van ott két magyar család, akinek a gyerekeit semmiképpen nem tudtuk bevonni a magyar oktatási rendszerbe. Valamilyen oknál fogva nem akarták a gyerekeket elengedni. És amikor a nálunk tanuló ördögkeresztúri gyermekek végigkántálták a magyarokat és a románokat is – mert falun ez így működik, a románoknál a román kántát, a magyaroknál magyar kántát énekeltek –, a magyarok között az terjedt, hogy a „ezek a román gyermekek magyarul kántáltak”. Ezt a tiszteletes asszony mondta el nekünk. És visszakérdezett a tiszteletes asszony, hogy melyik román gyermekekről van szó, mert Válaszútra csak magyar gyermekek járnak. Ekkor jött rá ő is, hogy a vegyes házasságból származó gyereket a falu romának tartja. Ha a közösség is úgy erősíti meg a családot, és úgy tartja számon, hogy ő román, akkor én mit várok a családtól és a gyerektől? Ha valakit valamilyen oknál fogva – például – ortodoxnak kereszteltek meg, arról már le is mondanak. Érdekes, hogy van olyan gyerekünk, aki református családból való és ortodox vallású. Egyik fiúnk például úgy lett ortodox, hogy hathetes korában, amikor meg kellett keresztelni, nem volt református pap a környéken, de a faluban kéznél volt az ortodox pap, és ő szívesen megkeresztelte. Ezért őt románként tartják nyilván a faluban.

O. J.: Ez a fiú magyar identitású lesz, ha innen hazamegy?

B. B. Gy.: Biztos vagyok benne. Ez rajtunk múlik. Azon, amit közvetítek felé. Ha én azt mondom, hogy ő román, akkor román lesz. Ha azt mondom, hogy magyar, és a közösség, amelyikhez elmegy magyarul kántálni, azt mondja neki, hogy „milyen ügyes magyar gyerek vagy!”, akkor magyar gyerek lesz... Amikor ő tud magyarul olvasni és írni, és negyedik osztály végére legalább 40 magyar népdalt tud, amikor hetente magyarul táncol és énekel, táborokba, kirándulásokra jár, magyar bábszínházat, magyar színházat néz, valószínű, hogy megerősödik magyar öntudatában. De ha a magyar gyermek román részre kerül, akkor nem tanul meg magyarul írni-olvasni, soha nem fogja megkeresni a tévében a magyar műsort, csak a románt. Verset sem fog tanulni, mesét sem fog tanulni...

O. J.: Van jövője a magyar oktatásnak ebben a szórványban?

B. B. Gy.: Egyelőre úgy látszik, hogy igen, de hosszabb távra nem lehet jósolni. Sok múlik az előbb említett megerősítésen.

O. J.: Az alapítvány székhelyén zajló programokon túl ún. vándortevékenységeitek is vannak. Kérlek, beszélj ezekről bővebben!

B. B. Gy.: Ez úgy működik, hogy vesszük a pedagógusgárdánkat, és elindulunk az előre meghatározott falvakba éneket-táncot, kézművességet, honismeretet, történelmet, anyanyelvet és egyébeket tanítani. Mivel a szórvány- és ifjúsági táborunkba csak kevés gyereket tudunk fogadni, jónak láttuk helyükbe menni. A program keretében egy-egy évközbeli hétvégén kivisszük az iskolákba azokat a tevékenységeket, amelyeket egyébként táborokban is szoktunk tartani. Voltunk Búzában, Bálványosváralján, Szováton, Szilágyperecsenyben, Egerbegyen, Kamaráson. Bálványosváraljára például havi rendszerességgel kijárunk táncházat tartani. Van, hogy a gyerekek előadásával járjuk a vidéket. Az idei március 15-i előadásunkkal például jó pár településre elmentünk. Ezt nem is olyan egyszerű megszervezni, hiszen hétvégére nehezen tudjuk összeszedni a hazautazott gyerekeket. Így hát hétközben tartottuk a programot, a bibliaórához vagy délutáni istentisztelethez kapcsolva. Nagyon fontos a településen élőknek is, hogy lássák a gyerekeket szerepelni, énekelni, verset mondani, bemutatkozni.

O. J.: A Kallós Alapítványnak határon belül és kívül is jó neve van.

B. B. Gy.: Ezt próbáljuk tudatosítani a gyerekeinkben is. A nagyobbaknak mondjuk: „A Kallós Alapítványnál tanulni minőséget jelent. Ha bárhol a világon elmondjátok, hogy Kallós-diákok voltatok, akkor a következőként kell tennetek: becsületesnek és őszintének lenni, és a legjobb tudásotok szerint elvégezni a munkát. Ha valami hülyeséget csináltok, azzal magatokat és minket is megszégyenítetek.” – A kilencedik osztály elején sajnos még úgy káromkodnak, mint a kocsisok. Ilyenkor megkérdezzük tőlük, hogy bennünket hallottak-e csúful beszélni vagy káromkodni. Ha nem, akkor tőle is ezt várjuk el. Aki nem tartja be az egyezséget, az egy lejt fizet az osztálykasszába. A kilencedik osztály elején is a gyerek jelenlétében tartjuk meg a szülői értekezletet. Ekkorra azt kérjük tőlük, hogy dolgozzák ki, az iskola végeztével mivel szeretnének foglalkozni. Így látjuk, hogy miben tudunk nekik segíteni.

Van olyan gyerekünk, aki már vállalt metszést a falujában, mert nincs szakember, aki becsületesen meg tudná metszeni a gyümölcsfákat. Ő már el tudja végezni ezt a munkát.

Korábban fiataljaink kitakarították az esztényi temetőt. Arra is neveljük őket, hogy vegyék észre, mit tudnának segíteni a környezetükben. Nem csak ők a fontosak, hanem az a közösség is, amelyikben élnek.

Persze sokat kell még nevelni őket, mert nem rózsaszín körülöttük a világ. Rajtunk, pedagógusokon nagyon sok múlik. Sajnos azt nem mondhatom, hogy a családon vagy a közösségen, mert nagyrészt nincs család, közösség meg egyáltalán nincs. Ők a mi magyar gyermekeink, ilyenek, amilyenek. Semmiképpen nem „selejtekt”! Ha mi nem vállaljuk fel őket, ki fogja ezt megtenni?!

O. J.: Az utóbbi időben új beruházások is történtek a Kallós Alapítványnál, és továbbiakra készültek. Kérlek, beszélj ezekről!



Hegedűs István önkéntes furulyázni tanuló diákjaival

B. B. Gy.: Építettünk egy kézművesházat, hogy mesterségeket tudjunk átadni, és fel tudjuk újítani a múzeumban lévő szötteseket, varrottasokat, faragásokat, bőrdíszműves tárgyakat. Erre a játszóház-vezetői képzésünk alkalmával fogalmazódott meg az igény. A fiatalok is mondták, hogy jó lenne, ha lehetne valamilyen kézműves mesterséget tanulni. A szövőműhelyünk már működik, az agyagos műhelyünkben már megvannak a korongok, de azokat csak nyáron tudjuk használni. Égető kemencénk is van. A múzeum bővítése is tervbe van véve, hogy a raktáron lévő dolgok nagy részét is ki tudjuk állítani.

Az 1999-ben indult első generációból egy lány már óvó néni nálunk, egy másik pedig a nádudvari testvériskolánál fazekasságot tanul. Őt is visszavárjuk ide, a fazekas-műhelyünkbe. Akkor majd a gyerekeknek is be tudjuk vezetni a fazekasságot, a jelenleginél magasabb szinten. Egy szintén Nádudvaron végzett, Csíkszeredából származó, most néprajz szakon tanuló lány önkéntesként tartja a szövőkört nálunk. Az a tervünk, hogy az egész évben szorgalmasan dolgozó gyerekeket szakgyakorlatra küldjük Magyarországra. A fiúknak felajánlottunk egy kovácsmesterség nyári táborban és egy vesszőfőnás táborban való részvételt, szintén Nádudvaron.

Jövő tanévtől talán be tudunk költözni az állami iskola udvarán felépített új épületbe. Akkor a gyerekek délelőtt lent lesznek az iskolában, és a délutáni foglalkozásokra jönnek majd fel, az órák után. – Vannak tehát terveink, és – hála Istennek! – jó csapatunk is a munkához. Így hát elkötelezetten folytatjuk azt, amit közel negyed századdal ezelőtt kezdtünk el itt, a szórványban.

Balázs Bécsi Gyöngyitől elbúcsúzva a Petőfi Sándor Program ösztöndíjasaként itt dolgozó magyarországi *Hegedűs Istvánt* keresem meg, hogy az alapítványnál szerzett tapasztalatairól kérdezzem.

Hegedűs István: Borsod megyei vagyok, de az egyetem miatt már régóta Budapesten élek. A Liszt Ferenc Zeneakadémián tanultam népzeneét. Leginkább a népi fúvós hangszerekkel, főleg a furulyákkal foglalkozom. A Magyar Kormány hirdette meg ezt a programot, melynek keretében a vállalkozó szellemű jelentkezők elköteleződnek a szórványban élő magyarság szolgálatára. Megpályáztam, és meg is nyertem a pályázatot. Igyekszem adni is, de nem tagadom, hogy nagyon sokat kapok is itt. Nagyon jó dolog az számomra, hogy ebben a környezetben lehetek, és Kallós Zoltánnal beszélgethetek, megismerhetem az itteni emberek felfogását. Szeretettel fogadtak, és a legelső pillanattól be tudtam kapcsolódni az itteni életbe. Délutánonként furulyázni tanítom az arra vállalko-



Kallós Zoli bácsi a kollégium egyik kis lakójával

zó gyerekeket. Nagyon megszerettük egymást, nagyon nehéz lesz elmennem. A ragaszkodó gyerekeken túl az itteni közösség is sokat jelent nekem.

A tánctanításnál is segédkezem. A kicsiknek csütörtökönként szervezünk táncházat. Aztán olvasókörféleséget is indítottam a nagyobbaknak. Hogy vonzóbb legyen számukra, ezt „facebook sorozat”-nak kereszteltem el, mert a facebook világában ők otthon vannak. Minden héten egyszer találkozunk, és olvasunk. Az elején csak én olvastam, aztán ők is bekapcsolódtak, és minden héten együtt értelmezzük a szöveget.

A múzeumban is segítettem. Az valóságos aranybánya számomra. Kezdetben azt a feladatot kaptam, hogy a Zoli bácsi gyűjtései során készített képeket kategorizáljam valamilyen módon. Közben sok mindenbe betekinhettem. A muzeológus kérésére különböző foglalkozásokat vezettem, de a múzeumban is vállaltam vezetést.

O. J.: Milyenek látod az itteni gyerekeket?

B. D.: Nagyon jónak tartom, hogy ezeknek a gyerekeknek a kezében még nincs ott minden percben a telefon. Ezek a gyerekek még tudnak játszani. Különös elégtétel volt számomra, hogy a furulyázni tanulók nem tabletet, hanem furulyát kértek az angyaltól...

„Mindez az utánunk jövőknek marad örökségül”

A Kallós Zoltán alapítványnál tett látogatás nem lenne teljes a névadó megszólaltatása nélkül. Bár minden itteni történet valamilyen módon hozzá is kapcsolódik, a legtöbb „köze” kétségtelenül a sokezer darabot számláló néprajzi gyűjteményhez van, amit a nagyközönség is megtekinthet az alapítvány székhelyén berendezett múzeumban. A 90 éves Zoli bácsival ott beszélgettünk.

Kallós Zoltán: Gyerekkori álmom volt egy ilyen múzeum, annál is inkább, mert a Mezőség ismeretlen volt tudományos körökben. A kutatók is elkerülték a román nemzetiségi túlsúly miatt. Kodályék már az 1900-as években kijelentették, hogy a régi magyar népzenei stílus eltűnőben van a magyar nyelvterületen. Aztán a '40-es években megjelent Palotay Gertrúdnak egy írása a széki rámán varrott írásosról, ez elkerült Kodálynak a kezébe, és feltette a kérdést: ha ilyen a varrottasuk, milyen lehet a zenéjük? S akkor eljött Székre, és látta, hogy még virágzott a régi magyar népzenei stílus.

Én református kollégista voltam, Nagy Géza kiváló magyartanár tanítványa. Az éppen virágzó falujárás idején tanárunk sokat beszélt nekünk az erdélyi népművészetről, de bántotta az önérzetemet, hogy a Mezőséget soha nem említette. Elkezdtem hát figyelni sok mindenre itthon, a faluban, s már gimnazista koromban elkezdtem a gyűjtést. Közben egy debreceni cserkészcsapat kérésére népdalt énekeltem, s ekkor is meggyőződtem arról, hogy amit én tudok, az mások számára ismeretlen. Tanárom feladatként is adta, hogy írjam össze a falumban énekelte népdalokat. Ezt a munkát aztán összekapcsoltam a varrottasok összeírásával is. Szabó T. Attila nyelvészeti kutatást végzett a vidéken, s nálunk lakott. Ő irányította figyelmemet a varrottasokra. Aztán beneveztem az *Ifjú Erdély* című református ifjúsági lap pályázatára, amit meg is nyertem, s ez kifejezett ösztönzést adott a gyűjtőmunkára. Nemcsak tárgyi, hanem szellemi értékeket is gyűjtöttem, egyre tudatosabban. Kodállal is összehoztak, ő adott egy magnót nekem, amivel



Kallós Zoltán a múzeumban

minőségi felvételeket tudtam készíteni. Több mint hét és fél évtized munkájának eredménye látható tehát itt.

Három mezőségi szobát rendeztünk be, és négy más tájegységit. Mezőség képviselője hangsúlyos, ezt talán érthető az előbbiek értelmében is. Mezőség több kisebb tájegységre tagolódik, ezeket foglalja össze a három szoba. A válaszüti szoba nyolc falut képvisel, itt piros-kékkel varrtak, a feketét még a románok sem használták. A másik szoba Palatka és környéke, vagy 16 falu értékeiből mutat fel szép darabokat, ott már inkább feketével varrtak. Aztán jön a széki szoba, amelyik teljesen különbözik a másik két mezőségi szobától. Ezen kívül van két kalotaszegi szobánk: egy Nádas-menti, ugyanis én Vistán tanítottam, és onnan tudtam több mindent beszerezni, és egy györgyalvi szobánk.

Berendeztünk egy szász szobát is, bár a szászok elmentek, de a beszerzett tárgyakból egy reprezentatív kiállítás állt össze. Aztán van egy román szobánk, amelyik Beszterce-Naszód megyét képviseli, és egy másik, a Bákó környéki moldvai csángók tárgyaiból berendezve. Székelyföldet sokan kutatják, így az itt nem jelenik meg.

O. J.: Zoli bácsi életművének része az alapítvány által működtetett szórványkollégium és az alapítvány székhelyén zajló sokféle népművészeti program is.

K. Z.: Nehéz volt az indulás, mert csak ez az egy épületünk volt, amiben ma a múzeum van, és ez korábban a mezőgazdasági társulás használatában volt. Három helyen beázott, annyira nem mentek, hogy egy cserepet arrébb tegyenek. Negyven év alatt egyetlen szeget sem vertek az épületbe. Sok javítani való volt tehát rajta, amikor visszakaptuk. Egy hétig csak



Kallós Zoltán Múzeum és Népművészeti Központ

hordtuk ki a szemetet belőle. Apámnál az istállóban nem volt olyan mocskok, mint amit itt összehordtak. A tetőszerkezetet is ki kellett cserélni, torockói ácsok dolgoztak itt. Az induláskor még egy matracunk sem volt. Ott, az új épület helyében volt egy régi csűr, annak a padlásán, a szénában aludtak a gyerekek. Egy ideiglenes zuhanyzót építettünk, sátorvászonnal befedve, ennyi volt. Aztán elkezdtük az építkezést. Magánszemélyként nem kaphattam támogatást, ezért kénytelen voltam létrehozni az alapítványt. Nem akartam, hogy az én nevemet vi-

selje, Válaszút Alapítványra gondoltam, de Szép Gyula ragaszkodott hozzá, hogy ez legyen a neve. Mindenféle szellemi és tárgyi javak fenntartására és az ifjúság körében való népszerűsítésére hívtuk életre.

Az alapítvány szervezésében négy-öt táborunk szokott lenni nyaranta: alkotótábor gyerekeknek, szórványtábor (ez ingyenes), ifjúsági népzene és néptánc tábor, családos alkotótábor és a nagy nemzetközi néptánc tábor. Utóbbin vagy 400-an voltak a tavaly, a világ számos pontjáról. De mindegyik táborunk igen népszerű.

Kiemelt tevékenységünk viszont a magyar óvodai és iskolai csoportok működtetése. Tizenhét évvel ezelőtt négy gyermekkel indult az első osztály, s ma már közel 130 elemistánk és szakiskolásunk van.

O. J.: Amíg a „világban” az értékek devalválódását tapasztaljuk, addig a választói Kallós Zoltán Alapítvány ennek ellenkezőjére mutat iskolapéldát.

K. Z.: Az anyanyelv mellett mindenkinek kell legyen zenei anyanyelve is, ez pedig – magyar gyerekek esetében – csakis a magyar népzene alapulhat. Ehhez szorosan kapcsolódik a magyar mozgáskultúra. Ez a három elválaszthatatlan egymástól. Mindezek őrzésére igyekszik nagy hangsúlyt fektetni az alapítványunk.

A tárgyi értékek gyűjtése is folyamatosan történik. A Kossuth-díjammal kapott összeget beépítettük az épületekbe, a Nemzet Művésze címmel havonta járó összeg jó részét pedig a gyűjtemény gyarapítására fordítom. Mindez az utánunk jövőknek marad magyar örökségül.

Mérföldkövek a választói Kallós Zoltán Alapítvány Mezőségi Oktatási és Közművelődési Szórványközpont életében

1992 – Létrejött Válaszúton az első Mezőségi Művelődési Központ és elkezdődött a népzene és néptánc táborok szervezése.

1998 – Kallós Zoltán néprajzi gyűjteményének megnyitása

1999 – Magyar óvoda és – 25 év szünet – az elemi oktatás újraindítása Válaszúton

2000 – Erdélyi pedagógusokat célzó módszertani képzések elindítása Válaszúton

2004 – Fiatalokat célzó szakmai továbbképzések szervezése

2007 – A Kallós Zoltán Alapítvány új, Mezőségi Szórványkollégium és Oktatási Központjának avatása

2010 – A Kallós Zoltán Múzeum és Népművészeti Központ megnyitása

2012 – A nagysármási oktatási program elindítása

2013 – A kolozsvári magyar hangszeres népzene- és népdaloktatás elindítása

2013 – A választói Mezőgazdasági Szakiskola beindítása

2014 – A Nagysármási Szórványkollégium átadása

2015 – A választói népművészeti alkotóház avatása

2016 – A felsőtői mezőgazdasági Tangazdaság használatba adása.

Ozsváth Judit